

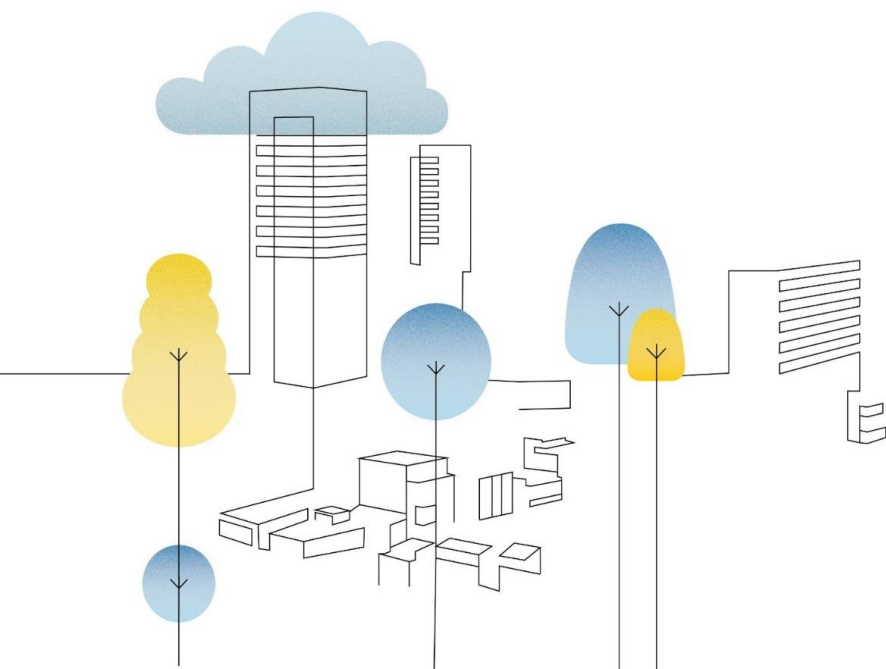
עובדי קבלן בישראל

תמונת מצב ומגמות 2012–2020

אסף צחור-שי

הכנס ה-39 של האגודה הישראלית לכלכלה
יוני 2023

המחקר בוצע על ידי קבוצת פארטו (www.pareto.co.il) עבור מנהל הסדרה ואכיפה ואגף אסטרטגיה ותכנון מדיניות במשרד העבודה ובליווי הדס פוקס, כלכלנית בכירה בצוות המחקר במשרד העבודה

חברת קבלן מקשרת בין עובד למעסיק או למזמין שירות ומשמשת כמעסיקה של העובד בפועל

- ככלל, נהוג להבחין בין שני סוגים עיקריים של העסקה קבלנית – אספקה של כוח אדם ואספקה של שירותים
- בישראל קיימת בחוק הבחנה בין קבלני כוח אדם לקבלני שירות:

קבלן שירות	קבלן כוח אדם
<ul style="list-style-type: none"> ▪ העסקת עובדים לצורך אספקת שירותים אצל מזמין השירות בתחומי השמירה, האבטחה והניקיון בלבד (מוגדר בחוק) ▪ לא קיימת חובת העסקה ישירה לאחר פרק זמן כלשהו 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ אספקת כוח אדם במגוון תחומים ועיסוקים ▪ חובת העסקה ישירה לאחר תשעה חודשים (עובדי סיעוד ומחשוב מוחרגים מחובה זו)

- העסקה באמצעות חברות קבלן טומנת בחובה סיכון גבוה לפגיעה בזכויות העובדים
- לאורך השנים מתקיים שיח ציבורי ער סביב העסקה של עובדי קבלן בישראל, אך הידע המחקרי בנושא דל
- מנהל אסדרה ואכיפה במשרד העבודה אמון על אסדרת ההעסקה הקבלנית ועל הנפקת רישיונות לחברות הקבלן

מטרת המחקר היא לגבש הבנה טובה יותר של קובעי המדיניות לגבי אוכלוסיית עובדי הקבלן בישראל

- בשל קושי מתודולוגי בזיהוי עובדי קבלן כוח אדם, המחקר מתמקד בעובדי קבלן שירות
- המחקר הוא חלק מ'סדרת מחקרים' בנושא הכוללת שני מחקרים נוספים:
 - ✓ צחור-שי (2022), "סקירת רגולציה על חברות קבלן: מדיניות בישראל וסקירה בינלאומית".
 - ✓ סופר-פורמן (טרם פורסם), "ענף הניקיון – תמונת מצב מעיני העובדים והמעסיקים".

בסיס הנתונים של המחקר בנוי מחיבור של שלושה מקורות שונים

1. סקר כוח אדם (סכ"א) של הלמ"ס לשנים 2012–2020
 2. נתוני פרט מנהליים של רשות המיסים לשנים 2012–2020 הכוללים הכנסות מעבודה וענף כלכלי של מקום העבודה העיקרי (לפי הכנסה גבוהה ביותר בשנה הקלנדרית)
 3. רשימת חברות הקבלן המורשות החל משנת 2012 לפי נתוני מנהל אסדרה ואכיפה במשרד העבודה
- באמצעות שילוב של מקורות נתונים אלה התאפשר לזהות את עובדי קבלן השירות ולבחון היבטים של שכר וענפים

עובדי קבלן שירות הוגדרו כמועסקים העונים על אחד משני הקריטריונים:

1. עובדים בחברה בעלת רישיון קבלן (ללא הבחנה בין סוגי הרישיון) שמשלח היד שלהם הוא בניקיון או באבטחה (לא קיים משלח יד נפרד ל"שמירה")

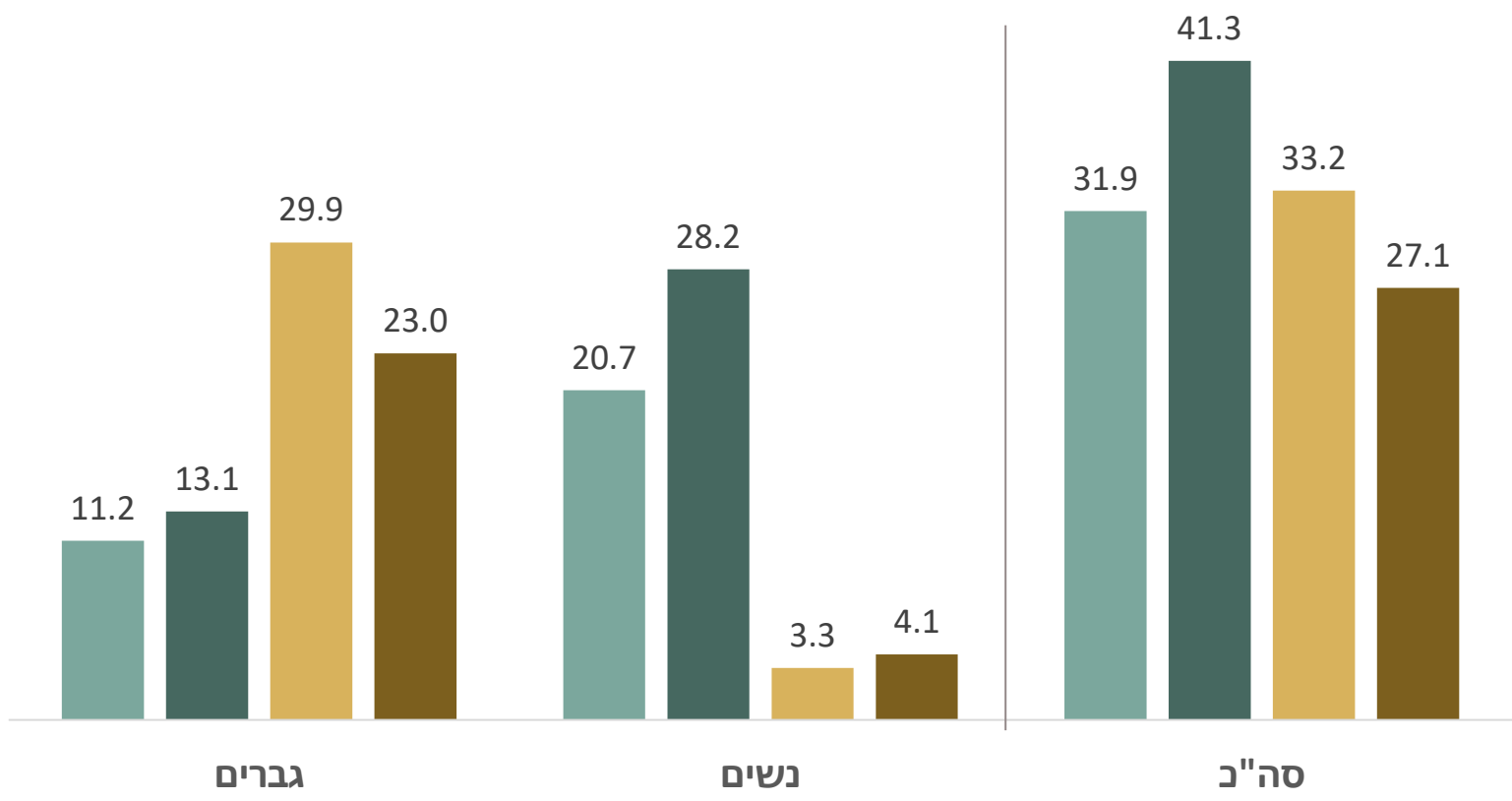
2. זרים, שאינם בעלי תעודת זהות ישראלית, המועסקים במשלחי יד של ניקיון או אבטחה

- משלחי היד של ניקיון ואבטחה הוגדרו על בסיס סיווג משלחי היד בסכ"א לפי פירוט ברזולוציה גבוהה של 4 ספרות
- עובדים במשלחי היד הללו שאינם מועסקים על ידי חברות קבלן מורשות מוצגים במחקר לצרכי השוואה כעובדי ניקיון שאינם עובדי קבלן ועובדי אבטחה שאינם עובדי קבלן

בישראל כ-65 אלף עובדי קבלן שירות (אבטחה וניקיון) במסגרת למעלה מ-1,500 חברות בעלות רישיון

מספר עובדים בניקיון ובאבטחה (אלפים), שנת 2019

■ עובדי אבטחה שאינם עובדי קבלן ■ עובדי ניקיון שאינם עובדי קבלן ■ עובדי קבלן אבטחה ■ עובדי קבלן ניקיון

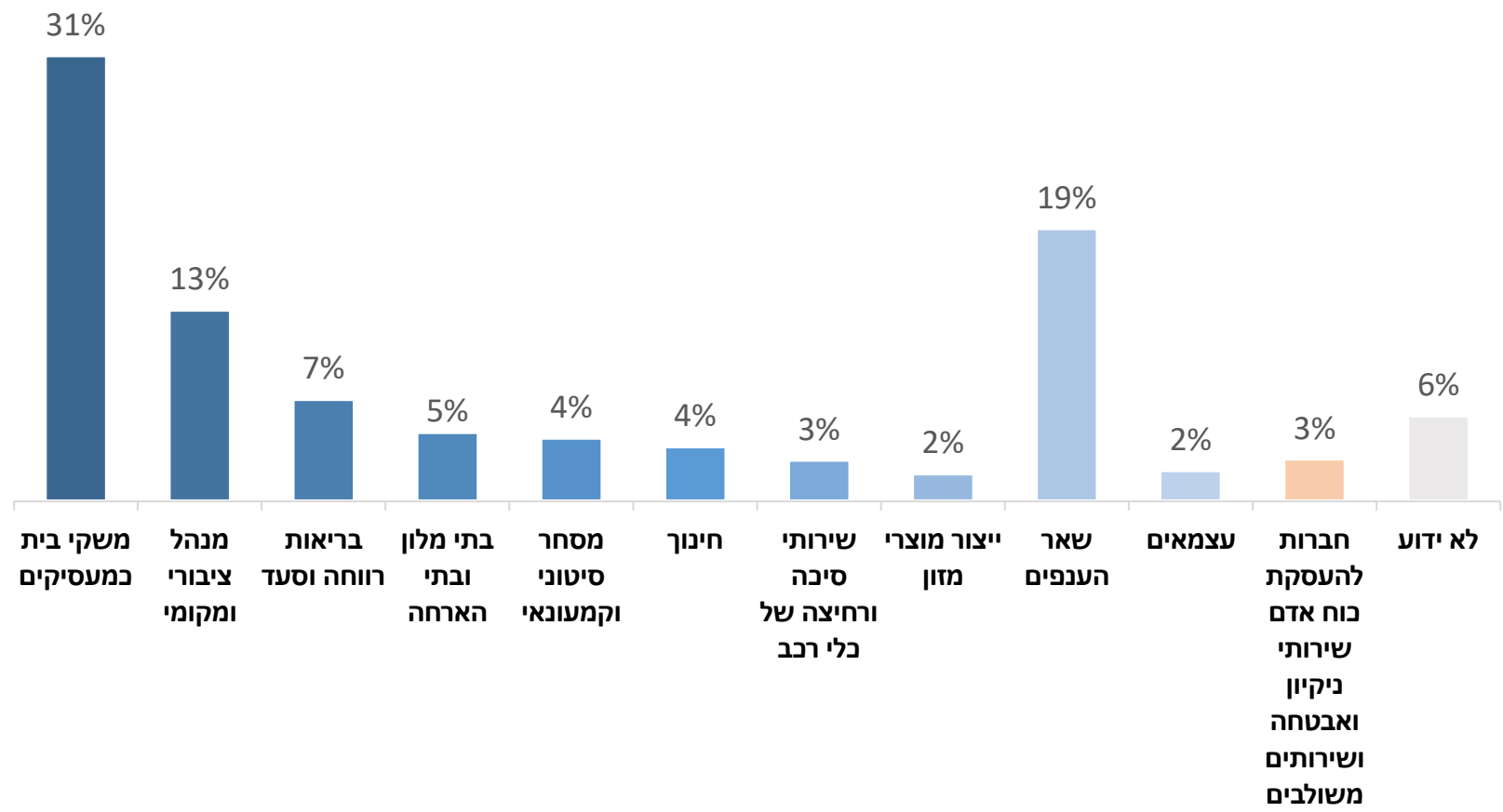

- כשני שלישים מעובדי הניקיון הנשים הרוב המוחלט של עובדי האבטחה הם גברים
- עובדי קבלן השירות מהווים 44% מעובדי הניקיון ו-55% מעובדי האבטחה במשק
- מספרם הגבוה של עובדי הניקיון שאינם עובדי קבלן מעלה חשש להעסקה קבלנית בניגוד לחוק

עבור כ-3% בלבד מעובדי הניקיון שאינם עובדי קבלן, קיים חשש כי הם מועסקים באופן קבלני שלא כחוק

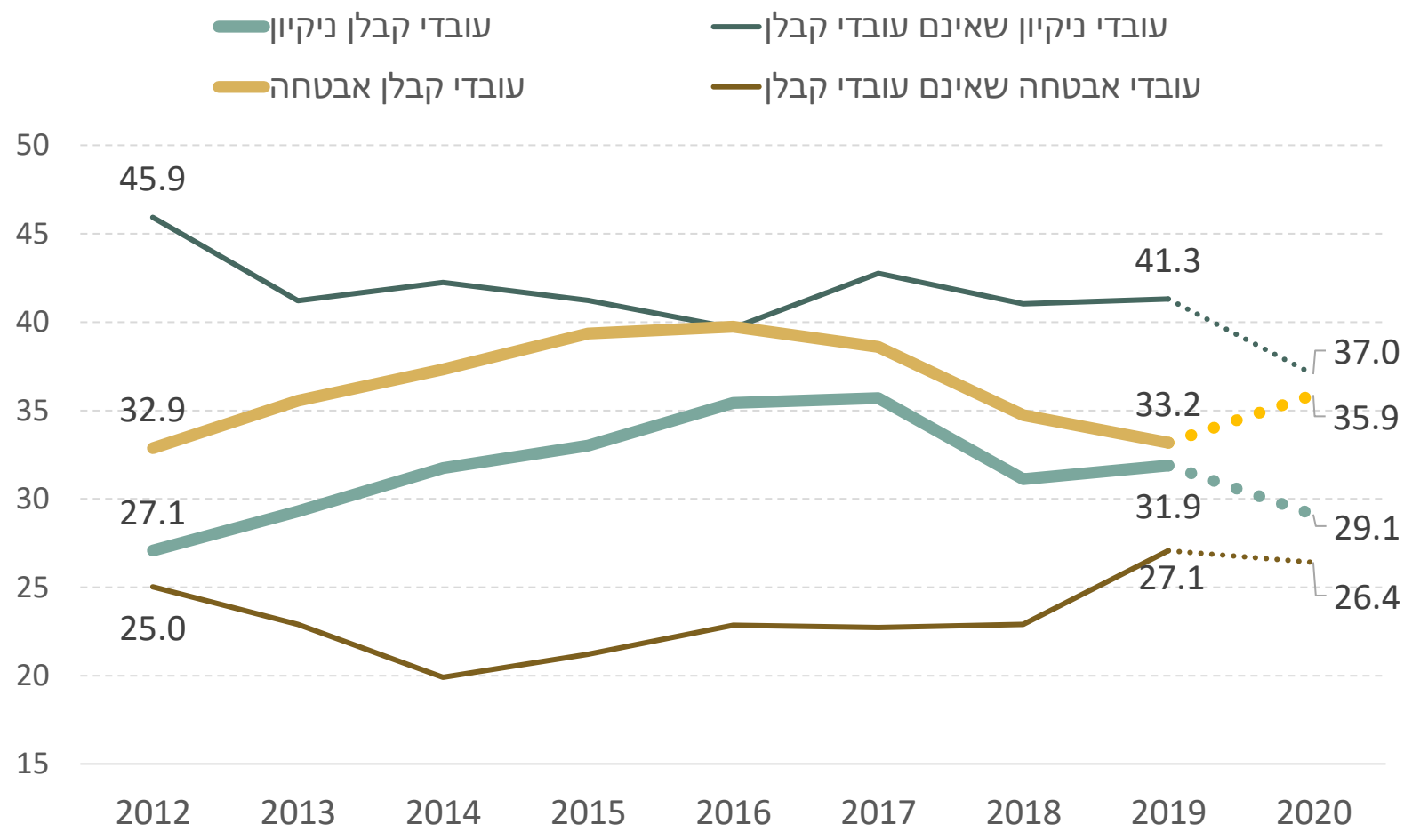
התפלגות ענפים מרכזיים של עובדי ניקיון שאינם עובדי קבלן
ממוצע שנים 2017-2019

- רוב עובדי הניקיון שאינם עובדי קבלן מועסקים על ידי משקי בית או על ידי גופים ציבוריים וחברות פרטיות, ככל הנראה באופן ישיר
- כ-75% מעובדי קבלן השירות מועסקים בענפים המתאימים לחברות קבלן

על רקע החוק להגברת האכיפה (2012), חלה התרחבות במספר עובדי קבלן ניקיון ואבטחה

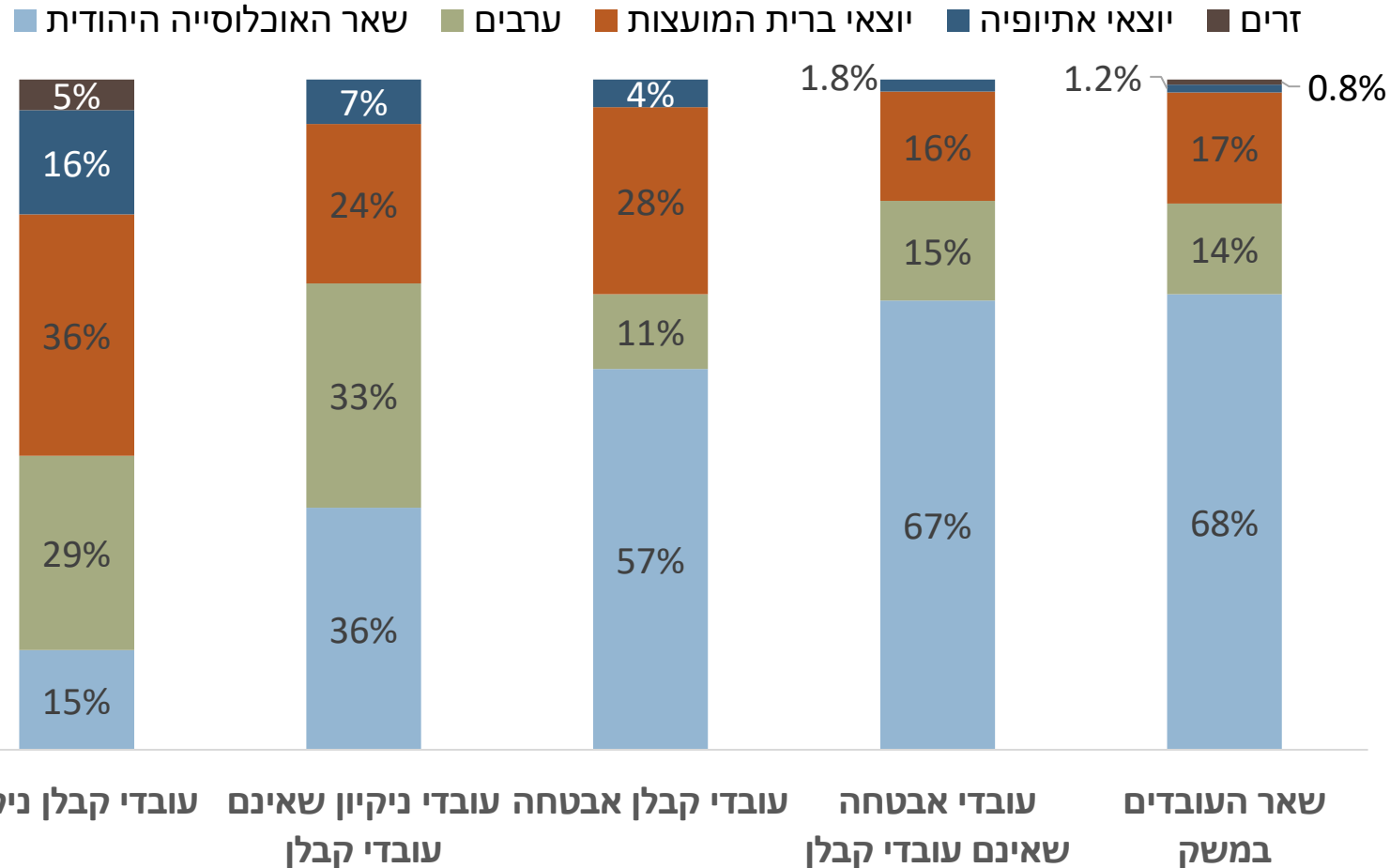
מספר עובדים בניקיון ובאבטחה (אלפים), 2012–2020

- חלקה של ההעסקה הקבלנית נמצא בירידה מתונה בשנים האחרונות
- מספר עובדי קבלן ניקיון עלה ב-18% בין השנים 2012–2019
- בשנת 2020 חלה ירידה במספר עובדי קבלן הניקיון בשל השבתת המשק
- מנגד, חלה עליה במספר עובדי קבלן האבטחה, ככל הנראה בשל תפקידי אכיפה של מגבלות הקורונה

בקרב עובדי קבלן ניקיון בולטים שיעורים גבוהים של יוצאי בריה"מ, ערבים ויוצאי אתיופיה

התפלגות לפי קבוצת אוכלוסייה, שנת 2019

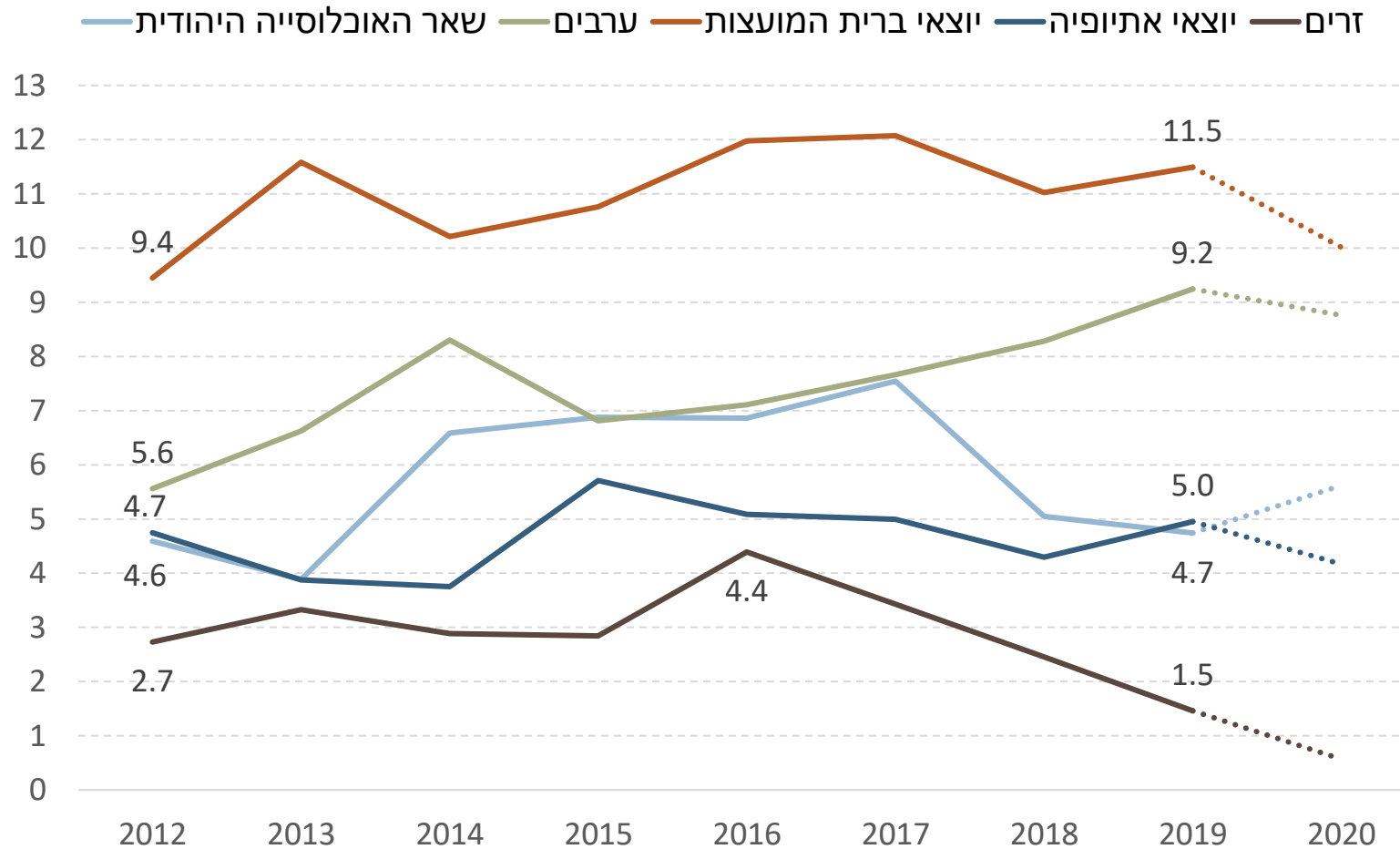

- בקרב עובדי קבלן אבטחה, בולטים שיעורים גבוהים של יוצאי ברית המועצות ושל יוצאי אתיופיה
- כמעט כל יוצאי בריה"מ ויוצאי אתיופיה בתחום הניקיון הם עולים
- זרים מהווים, לפי הערכה*, כ-5% מעובדי קבלן הניקיון

* ככל הנראה מדובר בהערכת חסר, בשל הקושי לפקוד אוכלוסייה זו בסקר כוח אדם.

ירידה במספר העובדים הזרים בתחום הניקיון משנת 2016 לצד עלייה במספר העובדים הערבים

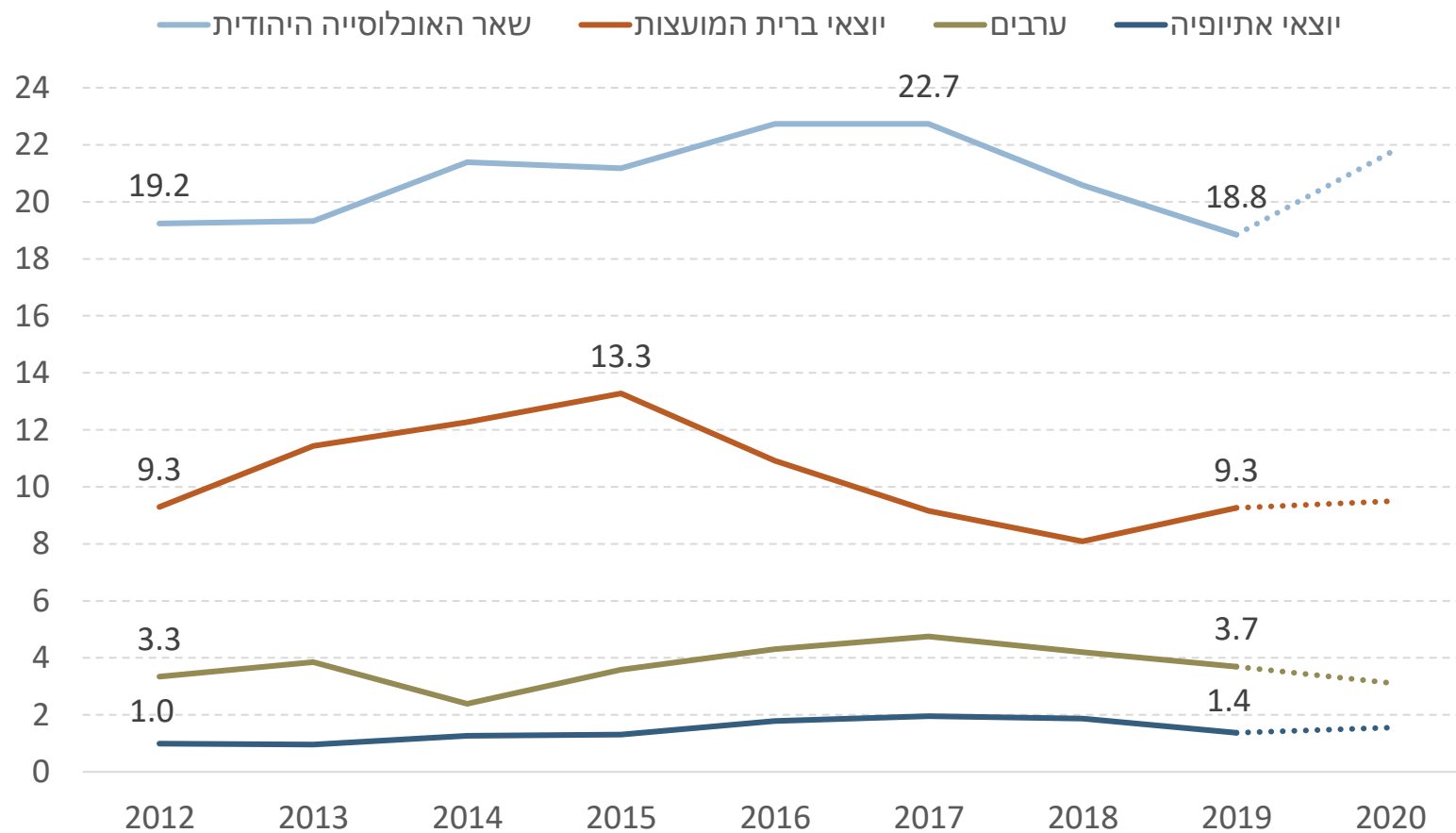
מספר עובדי קבלן ניקיון (באלפים) לפי קבוצת אוכלוסייה, שנים 2012–2020

- בקרב יוצאי אתיופיה ויוצאי ברית המועצות ישנה יציבות יחסית
- על רקע משבר הקורונה, בשנת 2020 חלה ירידה במספר העובדים כמעט בכל הקבוצות, למעט משאר האוכלוסייה היהודית

מספר עובדי קבלן אבטחה ב-2019 דומה מאוד למצב ב-2012 בכל קבוצות האוכלוסייה

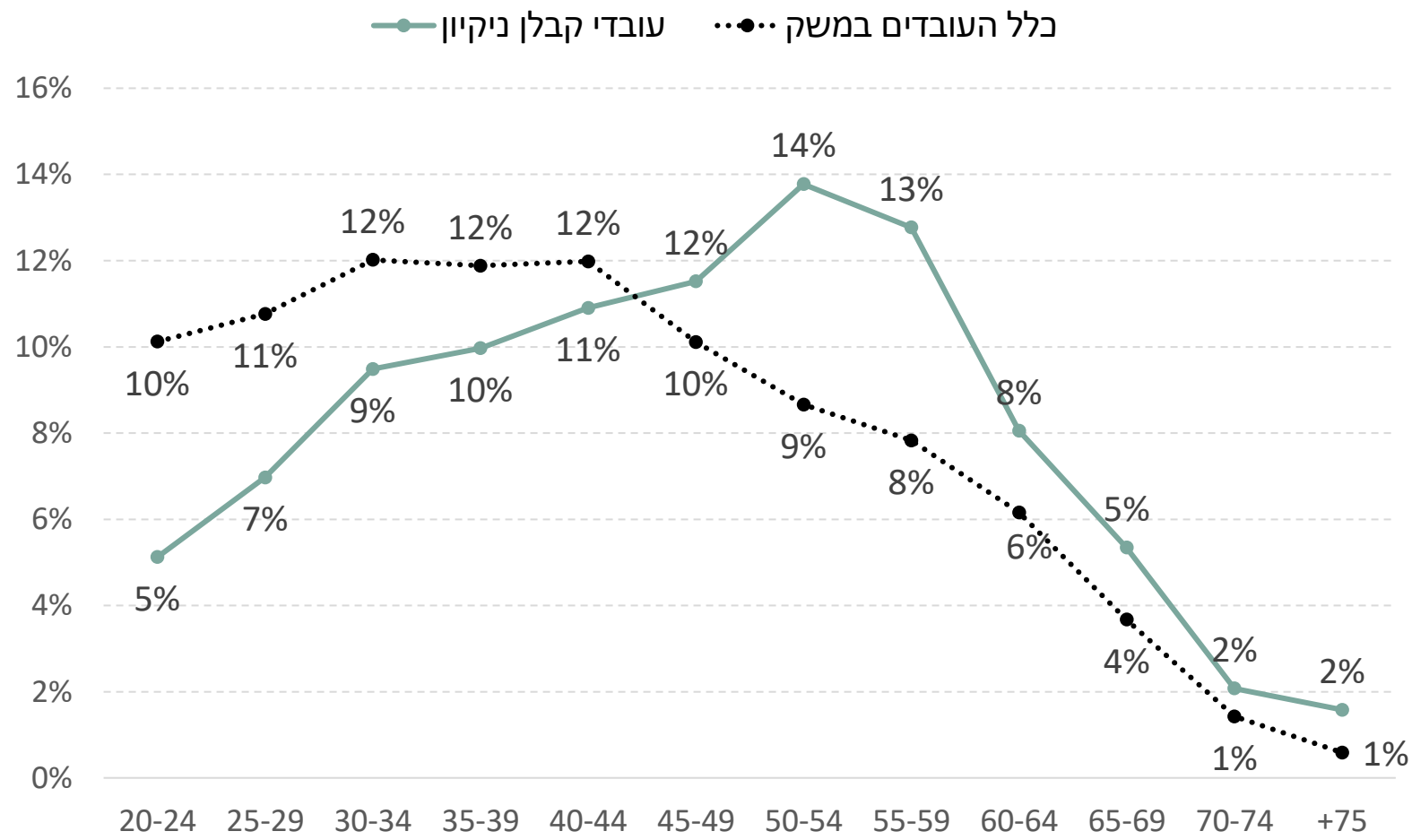
מספר עובדי קבלן אבטחה (באלפים) לפי קבוצת אוכלוסייה, שנים 2012-2020

- חלו תנודות מסוימות במספר העובדים בקרב חלק מקבוצות האוכלוסייה
- מגמת ירידה בשנים האחרונות בעובדי קבלן אבטחה משאר האוכלוסייה היהודית ומיוצאי ברית המועצות

עובדי קבלן ניקיון מבוגרים ביחס לשאר העובדים במשק, וצעירים ממעטים להיכנס לתחום

התפלגות עובדי קבלן ניקיון לפי גיל, ממוצע שנים 2017-2019

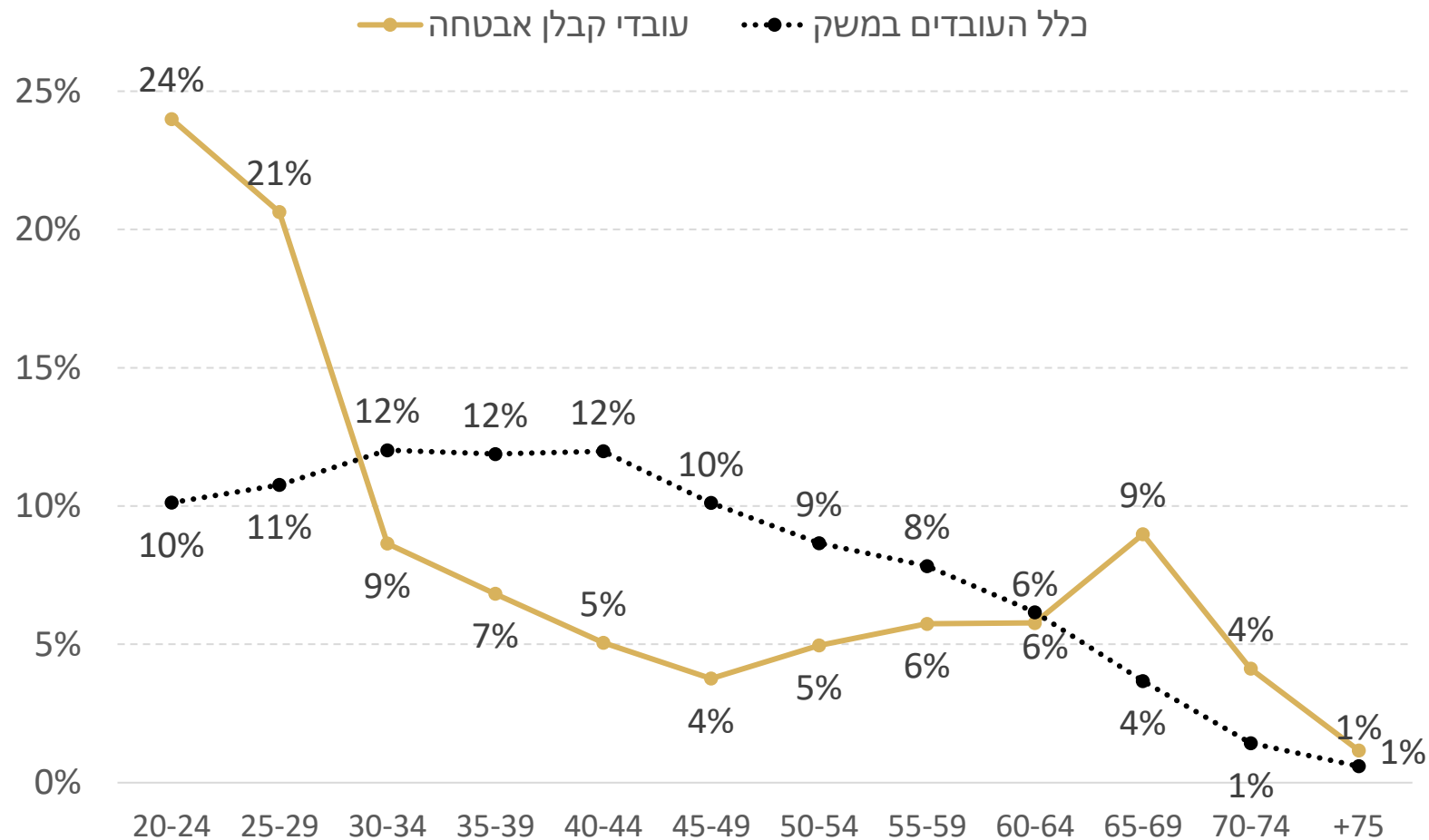

- עד גיל 44 חלקם של עובדי קבלן ניקיון נמוכים ביחס להתפלגות בשאר המשק
- מעל גיל 45 שיעוריהם גבוהים יחסית
- צעירים עובדי קבלן ניקיון מגיעים בעיקר מהאוכלוסייה הערבית

מקור: קובץ נתונים משולב של סקר כוח אדם של הלמ"ס ונתוני רשות המיסים.

בקרב עובדי קבלן אבטחה, חלקם של העובדים עד גיל 30 גבוה משמעותית בהשוואה לכלל המשק

התפלגות עובדי קבלן ניקיון לפי גיל, ממוצע שנים 2017–2019

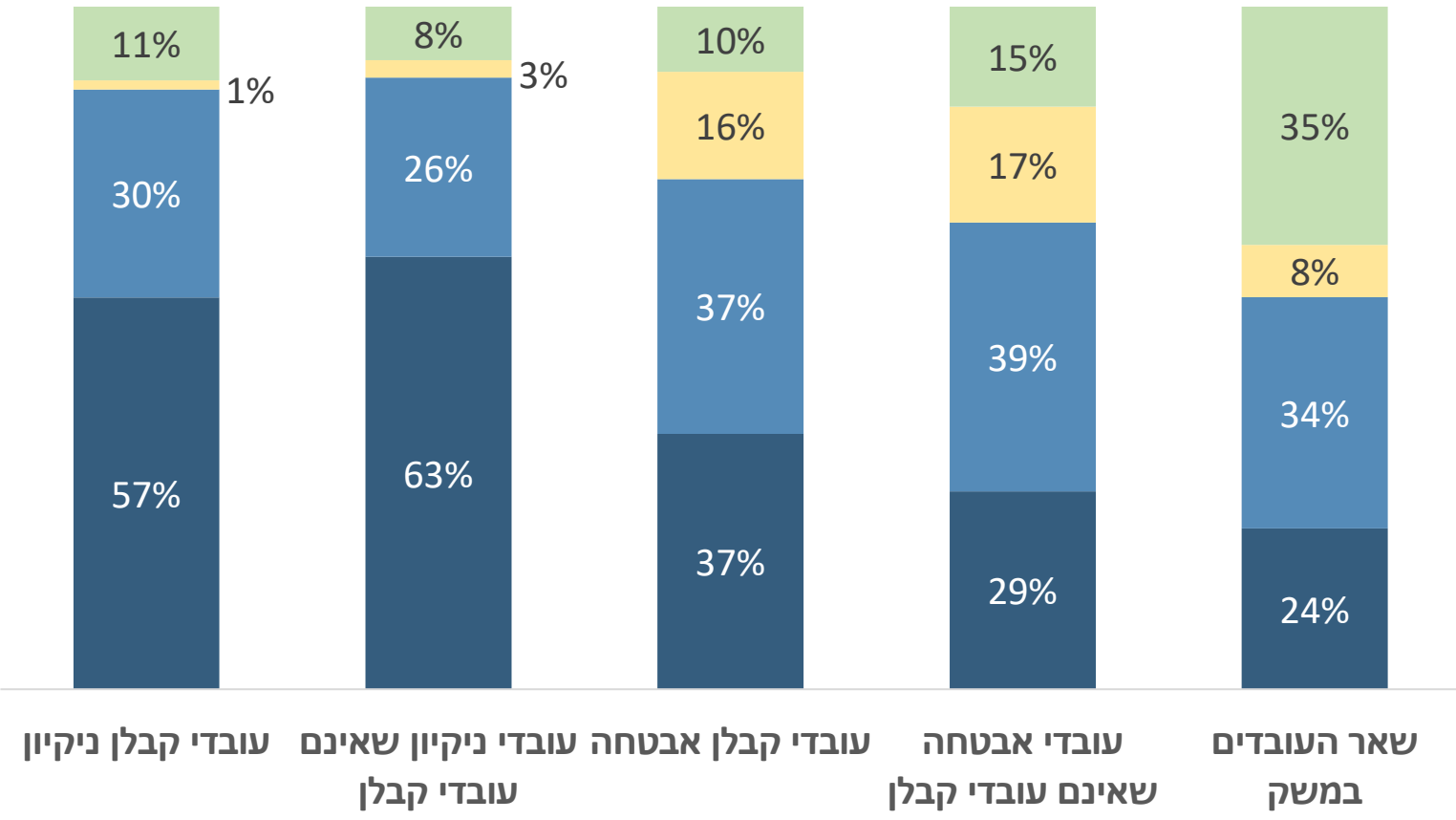
- בגילי 65 ומעלה חלקם של עובדי קבלן אבטחה גבוה משמעותית בהשוואה לכלל העובדים במשק
- בגילי הביניים, 30–59, חלקם של עובדי קבלן אבטחה נמוכים משמעותית בהשוואה לכלל העובדים במשק

מקור: קובץ נתונים משולב של סקר כוח אדם של הלמ"ס ונתוני רשות המיסים.

רמת ההשכלה של עובדי קבלן שירות נמוכה בהשוואה לשאר העובדים, אך 10%–11% אקדמאים

התפלגות תעודה גבוהה לפי סוג העובדים, ממוצע שנים 2017–2019

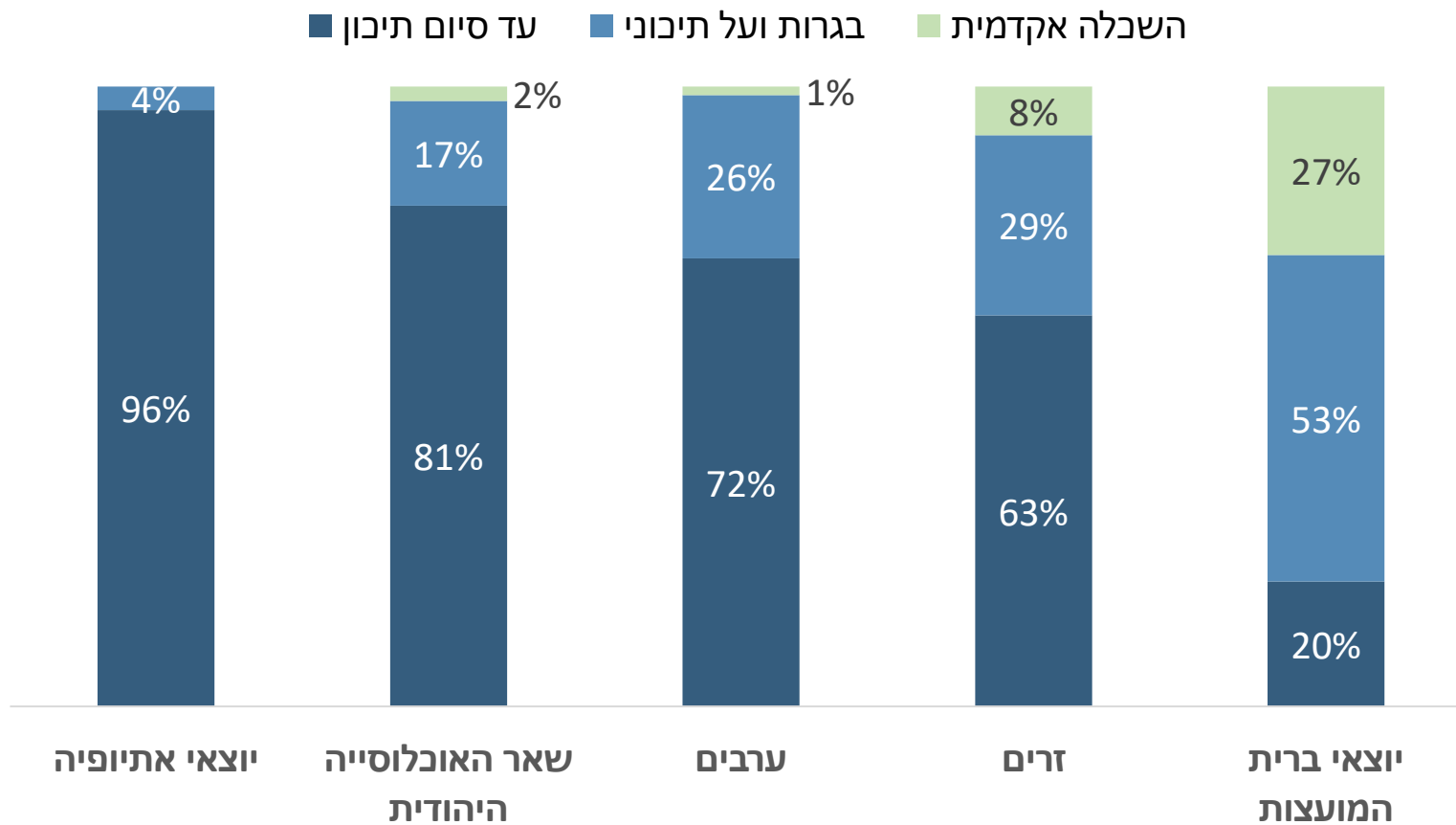
■ עד סיום תיכון ■ בגרות ועל תיכוני ■ סטודנטים ■ השכלה אקדמית

- סטודנטים מועסקים בשיעורים גבוהים באבטחה, וכמעט ולא מועסקים בניקיון
- רמת ההשכלה הנמוכה ביותר – בקרב עובדי ניקיון

למעלה מרבע (27%) מעובדי קבלן הניקיון יוצאי ברית המועצות הם אקדמאים

התפלגות תעודה גבוהה של עובדי קבלן ניקיון לפי קבוצת אוכלוסייה,
ממוצע שנים 2017–2019

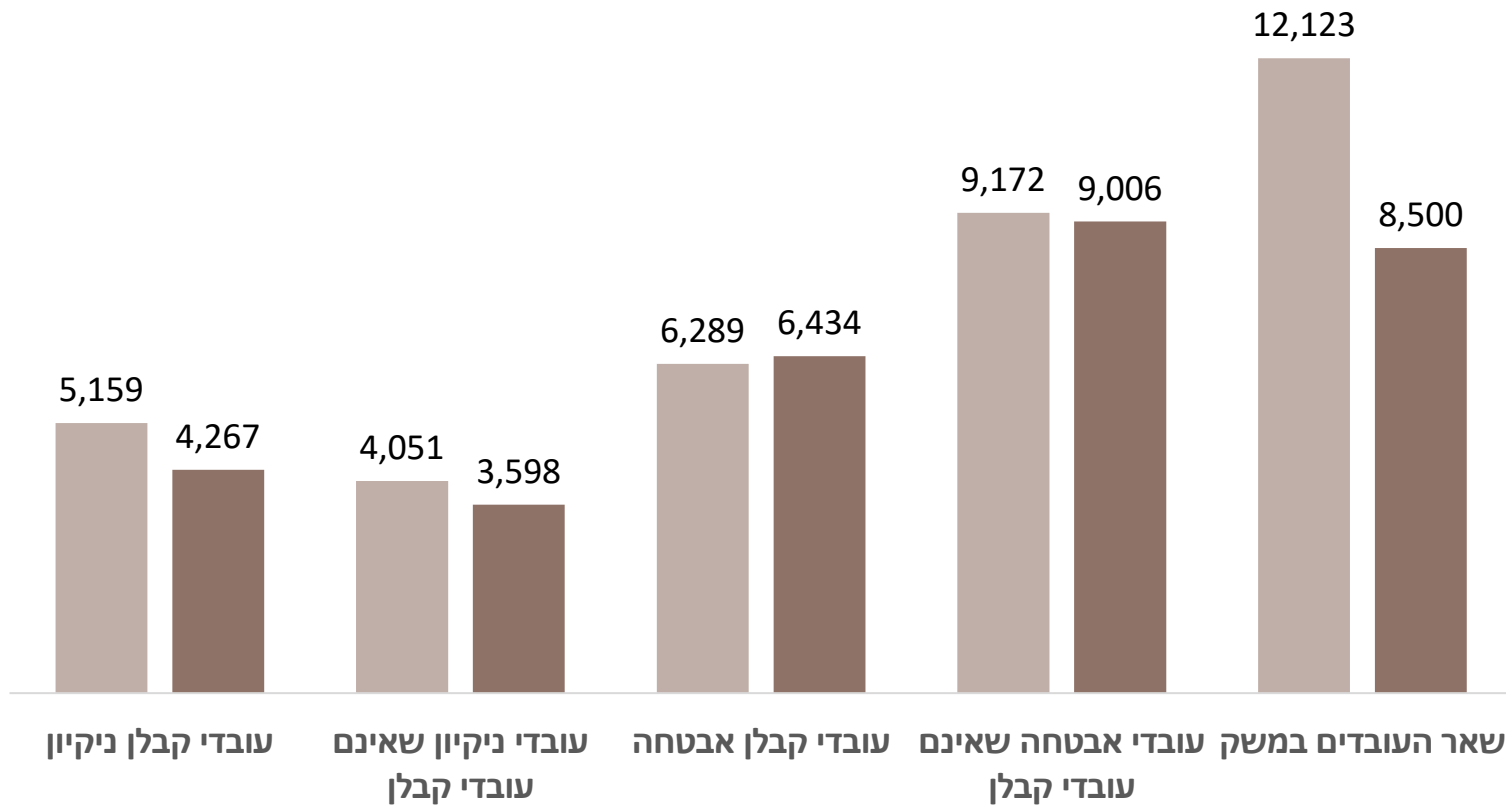
- עובדים אלה רכשו את השכלתם בבריה"מ ועקב קשיי הגירה השתלבו בתחום הניקיון
- רמת ההשכלה של עובדי קבלן ניקיון יוצאי אתיופיה היא הנמוכה ביותר

מקור: קובץ נתונים משולב של סקר כוח אדם של הלמ"ס ונתוני רשות המיסים.

עובדי קבלן ניקיון ואבטחה משתכרים שכר חודשי נמוך משמעותית בהשוואה לשאר העובדים במשק

שכר חודשי ברוטו, ש"ח, שנת 2019

■ גברים ■ נשים

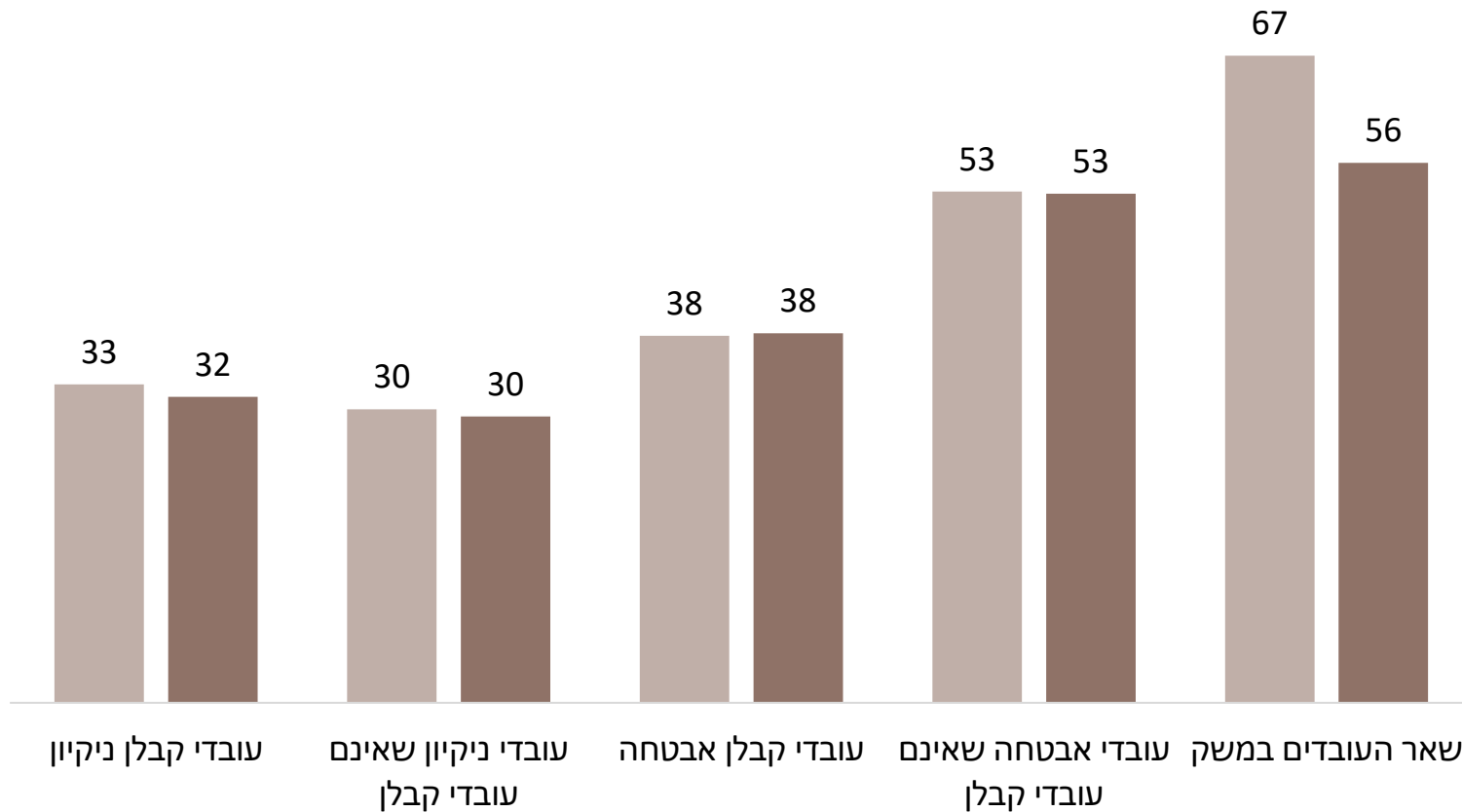

- השכר של עובדי אבטחה גבוה משל עובדי ניקיון
- השכר של עובדי קבלן ניקיון גבוה מזה של עובדי ניקיון שאינם עובדי קבלן
- שכרם של עובדי אבטחה שאינם עובדי קבלן גבוה משל עובדי הקבלן בתחום

השכר החודשי הנמוך של עובדי קבלן שירות נובע ברובו משכר שעתי נמוך

שכר שעתי ממוצע ברוטו לפי קבוצת עובדים, ש"ח, 2019

■ גברים ■ נשים

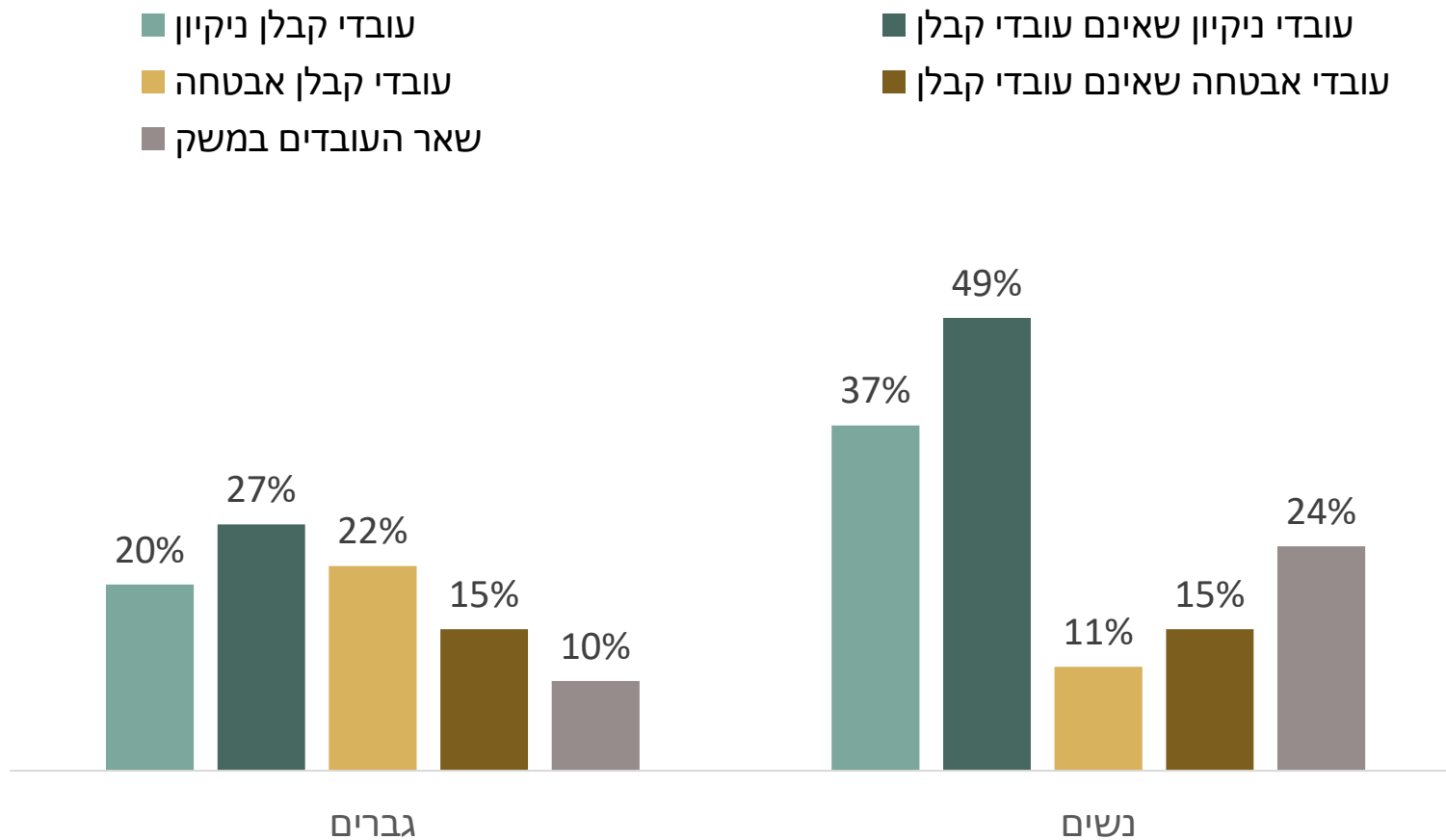

- השכר השעתי של עובדי קבלן אבטחה נמוך משמעותית ביחס לעובדי אבטחה שאינם עובדי קבלן
- קיים שוויון מגדרי בשכר בתחומי הניקיון והאבטחה

* שכר שעתי חושב לפי חלוקת השכר החודשי הממוצע לפי נתוני רשות המיסים באומדן שעות העבודה החודשיות לפי סכ"א

תחום הניקיון מתאפיין בשיעורים גבוהים של תעסוקה במשרה חלקית, בקרב הנשים בפרט

שיעור מועסקים במשרה חלקית מתוך המועסקים, שנת 2019

- לגברים בתחום הניקיון והאבטחה שיעורים גבוהים יחסית של תעסוקה במשרה חלקית
- תחום הניקיון מתאפיין בשיעורים גבוהים של תעסוקה במשרה חלקית, בקרב הנשים בפרט
- לגברים בתחום הניקיון והאבטחה שיעורים גבוהים יחסית של תעסוקה במשרה חלקית

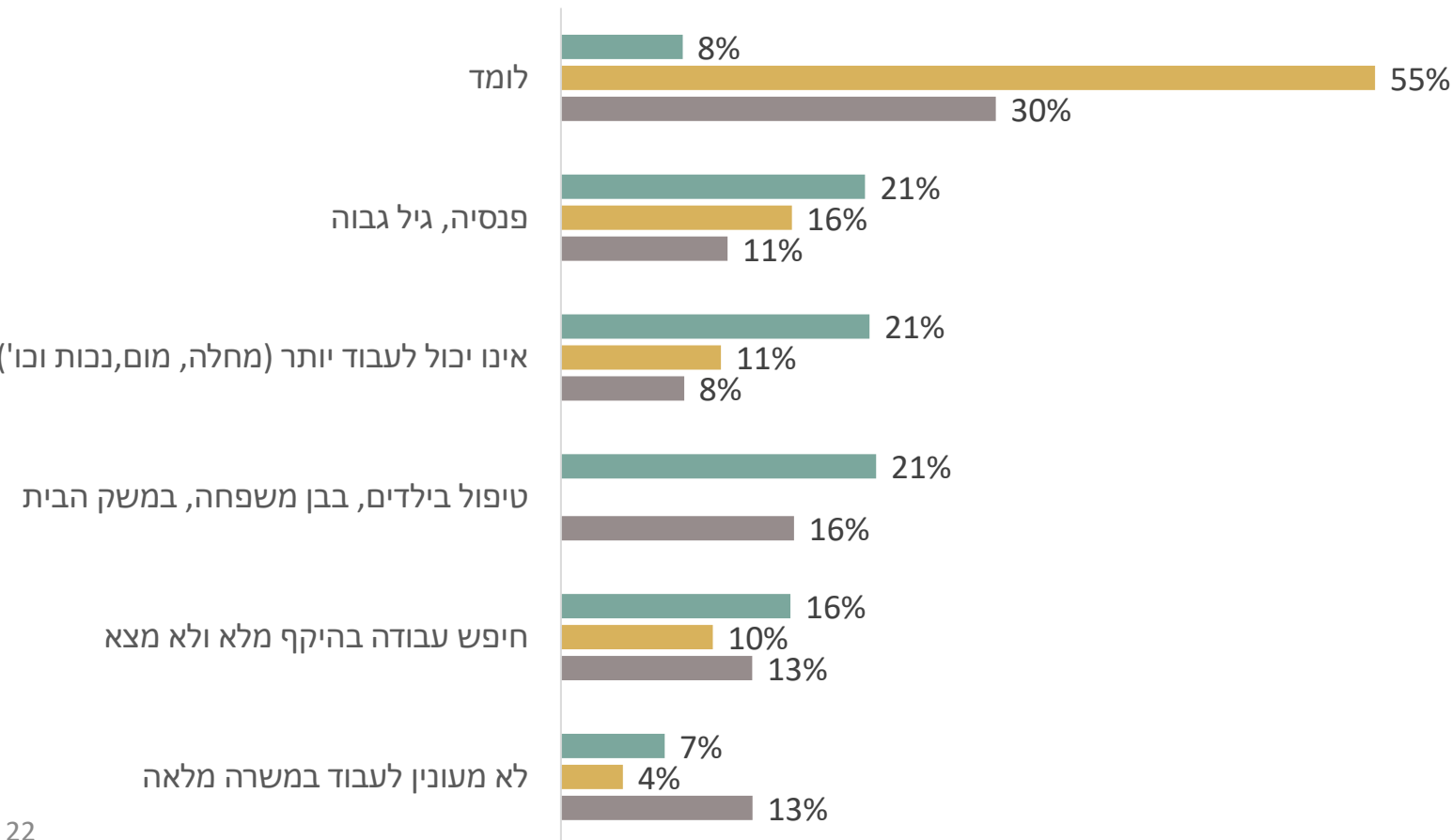
מקור: קובץ נתונים משולב של סקר כוח אדם של הלמ"ס ונתוני רשות המיסים.

הסיבה הנפוצה ביותר לתעסוקה במשרה חלקית בקרב עובדי קבלן אבטחה היא שילוב לימודים ועבודה

התפלגות סיבות לתעסוקה במשקה בהיקף חלקי, שנת 2017

■ עובדי קבלן ניקיון ■ עובדי קבלן אבטחה ■ שאר העובדים במשק

- סיבות מובילות בקרב עובדי קבלן ניקיון לתעסוקה במשרה חלקית:
 - פנסיה, גיל גבוה (21%)
 - טיפול בילדים בבן משפחה או במשק הבית (21%)
 - אינם יכולים לעבוד יותר שעות בשל מוגבלות (21%)

לסיכום, עובדי קבלן בניקיון ובאבטחה הם מהעובדים החלשים במשק, אך יש הבדלים ניכרים ביניהם

- שיעור הנשים בקרב עובדי קבלן ניקיון גבוה מאוד בהשוואה לעובדי קבלן אבטחה – 65% לעומת 10%
- כמעט מחצית מעובדי הקבלן באבטחה הם מתחת לגיל 30, בהשוואה ל-14% בלבד בקרב עובדי קבלן בניקיון
- בשתי הקבוצות כ-90% ללא השכלה אקדמית, אך שיעור הסטודנטים גבוה משמעותית בקרב עובדי קבלן אבטחה
- בשני התחומים יש ייצוג יתר של יוצאי בריה"מ, יוצאי אתיופיה וערבים, אך בניקיון ייצוג היתר גדול במידה ניכרת
- שכרם של שתי הקבוצות הוא נמוך, אך שכרם של עובדי קבלן אבטחה גבוה (בממוצע) משל עובדי קבלן הניקיון
- ממצאי המחקר מצביעים על צורך אפשרי בבחינת סוגי הרישיונות הניתנים לחברות הקבלן, שייתכן ותוביל לשינוי החקיקה המאחדת בין אבטחה, שמירה וניקיון
- כמו כן, ממצאי המחקר מצביעים על כך שעובדים צעירים אינם נכנסים לענף הניקיון, ונראה שיהיה צורך בעתיד במציאת פתרונות אחרים להתמודדות עם המחסור שיווצר

תודה

